

Råkan i Skåne 2014

Vad vore Skåne utan sina råkor? Jo mycket tristare och fattigare!

Liksom den röda gladan och den vita storken är råkan genuint skånsk och omistlig för vårt landskap.

Men arten är också kontroversiell och därför är det viktigt att vi följer utvecklingen. Här följer redovisningen av den inventering SkOF gjorde under 2014.

Resultatet tyder på att beståndet stabiliserats under senare år.

Kenneth Bengtsson

Råkan har inventerats vid flera tillfällen, bland annat genom Torsten Malmbergs och hans hustru Aimées försorg under 1950- och 60-talen. Därefter organiserade SkOF en heltäckande inventering 1988-89 samt en halvtäckande 1997. Flera kommuner, framförallt i Sydvästska, har därtill inventerats årligen under följer av år. De längsta serierna finns för Burlöv, Malmö och Vellinge kommuner.

Beståndets utveckling

Råkan drabbades mycket hårt av den så kallade biocidkatastrofen på 1950- och 60-talen. Från att ha varit en talrik och spridd art i Skåne minskade beståndet oroväckande och nådde sin lägsta nivå omkring 1965. Då räknade paret Malmberg in blott 5 113 par i hela landskapet. Detta ska jämföras med 11075 par 1955-57 samt uppskattningsvis 50 000-100 000 par vid sekelskiftet 1900 (Malmberg 1971). När SkOF genomförde sin inventering 1988-89 hade beståndet redan återhämtat sig rejält och resultatet blev 22 500 par (Gierow 1990). Återhämtningen fortskred och 1997 uppskattades beståndet till 32 500 par efter en inventering av 15 av totalt 27

kommuner med råkbestånd (Bengtsson 1997). Därefter har beståndet uppskattats med ledning av några årligen inventerade kommuner. Den senaste beståndsuppskattningen gjordes 2010 och hamnade på 45 000 par (Bengtsson & Green 2013). Samtidigt gjordes bedömningen att ökningstakten hade avtagit och slutligen avstannat under perioden 2000-2010. Tabell 1 visar resultaten och uppskattningsarna efter gjorda inventeringar.

Tabell 1. Utvecklingen av det skånska råkbeståndet från 1900 fram till idag.

År	Antal par	Källa
1900	50-100 000	Malmberg 1996
1955-57	11 075	Malmberg 1971
1964-67	5 113	Malmberg 1971
1968	6 693	Malmberg 1971
1969	8 271	Malmberg 1971
1988-89	22 500	Gierow & Gierow 1990
1995	32 000	Gierow 1996
1997	32 500	Bengtsson 1997
1999	40 000	Bengtsson 2000
2002	43 000	Bengtsson 2003
2010	45 000	Bengtsson & Green 2013
2014	45 000	Denna text

Råkorna förökar sig förvisso men beståndet är numera stabilt. Foto: Anders Åkesson.

Inventeringen 2014

För att få ett säkrare underlag för en ny uppskattning av råkbeståndet beslöt SkOF att inventera så många som möjligt av Skånes numera 28 råkkommuner (Bromölla har tillkommit). Vi insåg att en heltäckande inventering inte skulle vara möjlig att åstadkomma men hoppades att tillräckligt många av kommunerna skulle täckas för att nå ett acceptabelt underlag.

Resultatet blev att 15 kommuner inventerades fullt ut samt en (Hörby) delvis (Tabell 2). I de 15 kommunerna hittades 15 457 par och detta kan omedelbart jämföras med resultatet för samma kommuner 1988–89, nämligen 7 688 par (Tabell 2). Vi får då en ökningstakt på 101 % vilken för enkelhetens skull avrundas till 100 %. Denna ökningstakt ger för hela Skåne 45 000 par vilket stämmer helt överens med tidigare skattningar. Om vi jämför de 15 kommunerna med resultatet för 1955–57

blir ökningstakten däremot endast 270 %, vilket extrapolerat till hela Skåne skulle innebära en totalpopulation 2014 på ganska precis 30 000 par. Detta är dock uppenbart för lågt och visar att denna typ av jämförelser inte alltid ger rättvisande resultat. Vi känner oss emellertid ganska säkra på att Skånes råkbestånd 2014 låg på omkring 45 000 par. Resultatet ligger i linje med tidigare skattningar, bland annat den som gjordes i samband med atlasinventeringen 2004–2009. Då räknades råkbestånden i 33 atlasrutor och extrapolerat till samtliga rutor med häckande råkor (255 rutor) fick vi 45 237 par (Bengtsson & Green 2013).

Stabilt under senare år

Längre serier från en del kommuner indikerar att beståndet ökat långsammare i landskapet sedan omkring 2000 och att det sannolikt varit stabilt sedan senare

delen av 2000-talet. 1999 uppskattades totalbeståndet till 40 000 par och för såväl 2010 som 2014 är det alltså 45 000 par som gäller. Att stammen varit stabil under senare år stöds också av uppgifter från sex kommuner som inventerats årligen mellan 2007 och 2014. Det handlar om Burlöv, Landskrona, Lomma, Malmö, Skurup och Vellinge. Beståndet i dessa kommuner har under perioden pendlat mellan som högst 6284 par (2009) och som lägst 5 523 par (2014) – Figur 1.

Utvecklingen i olika kommuner

Råkan häckar idag i 28 av Skånes 33 kommuner. De som saknar råkbestånd är Hässleholm, Perstorp, Osby, Örkelljunga och Östra Göinge. I dessa kommuner har veterligen aldrig några råkhäckningar noterats. För övriga kommuner gäller i korthet följande. Ansvarig inventerare nämns inom parentes.

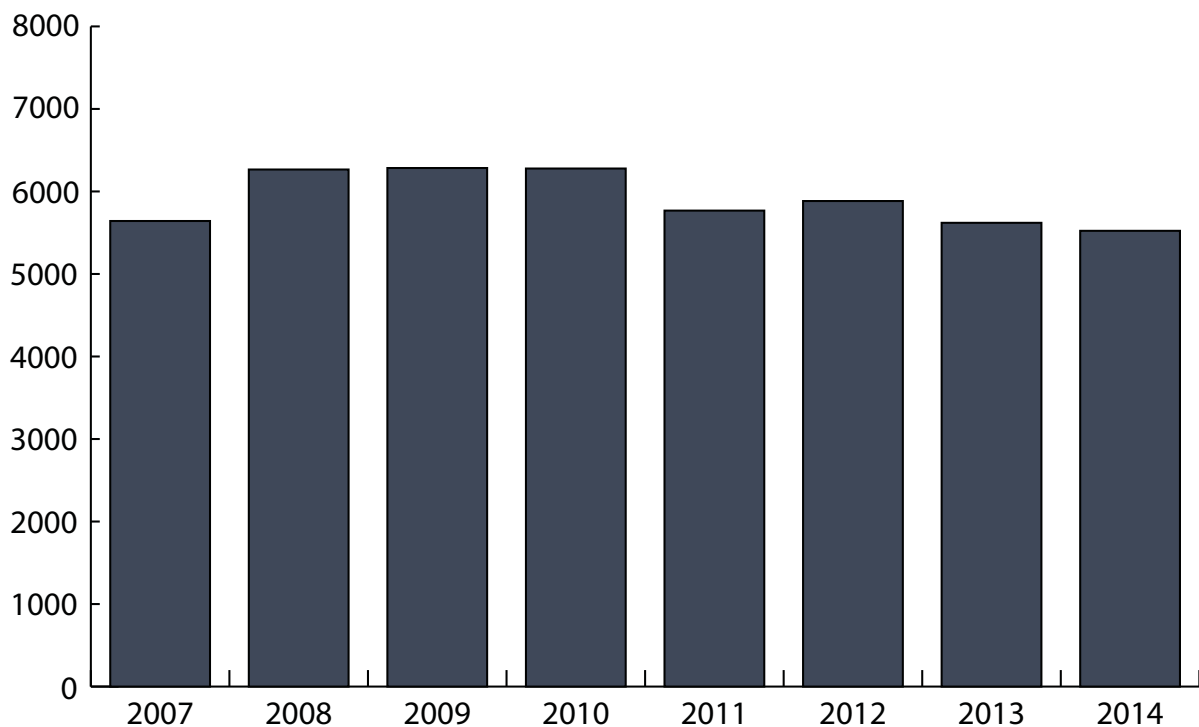
Bjuv inventerades senast 1988–89 och då fanns 435 par (SkOF).

Tabell 2. Bestånden i de inventerade kommunerna under tre perioder.

	1955-57	1988-89	2014
Bromölla	0	0	83
Burlöv	36	25	489
(Hörby)	223	1222	>1300
Höör	47	570	867
Kristianstad	240	437	2594
Kävlinge	246	547	517
Landskrona	278	715	1182
Lomma	45	270	293
Lund	548	1821	2540
Malmö	220	331	1689
Skurup	726	734	962
Staffanstorps	96	315	628
Svedala	160	21	474
Trelleborg	1360	1382	1569
Vellinge	163	374	912
Åstorp	9	146	658
TOTAL *	4174	7688	15457

* exkl Hörby

Bromölla ingick i årets inventering. Första kända häckning 1996. Beståndet har aldrig överskridit 100 par (Nordöstra Skånes Fågelklubb).

Figur 1. Antalet häckande par råkor i sex skånska kommuner (se texten) visar att stammen varit stabil under de senaste åtta åren.

Burlöv har inventerats årligen sedan 1987 och kulmen nåddes 2010 med 601 par (Kenneth Bengtsson).

Båstad inventerades vid åtta tillfällen mellan 1985 och 1996. Som mest räknades 1 038 par 1993 (SkOF).

Eslöv inventerades senast 2006 och då hittades 2366 par. Högsta kända antal härör från 2000 då 2 589 par räknades in (Bo Göran Persson).

Helsingborg har inte inventerats sedan 1988. Då räknades 595 par in (SkOF).

Höganäs inventerades under flera år på 1980–90-talen och senast 2000. Då fanns det 477 bon vilket var fler än något år tidigare. Beståndet hade dock legat tämligen still sedan 1995 (Lennart Boman & SkOF).

Hörby inventerades fullt ut senast 2002 och då räknades 1865 par, vilket är det högsta kända antalet från kommunen (Mattias Persson). Stora delar av kommunen inventerades även 2014 och då räknades 1003 bon samt gjordes en bedömning att ytterligare omkring 300 bon fanns i de inventerade områdena. I samma områden fanns det 1 663 bon 2002, vilket antyder att beståndet minskat i hela kommunen. Beståndet i huvudorten hade ökat från 165 par till minst 230 (Richard Ottvall).

Höör ingick i årets inventering och inventerades även 1997 då 710 par räknades in. Beståndsökning sedan dess har varit måttlig (Lars Lundquist).

Lomma har inventerats årligen sedan 1997. Kulmen nåddes redan 2000 då 465 par fanns (Kenneth Bengtsson).

Klippan inventerades senast 1990. Då fanns 528 par (SkOF).

Kristianstad ingick i årets inventering och uppvisade en rejäl ökning. Senaste inventeringen gjordes 1997 och då fanns 727 par. Kolonierna i Kristianstad ligger till stor del i tall och det försvårar inventeringsarbetet samt ökar risken för över-skattning. Detta eftersom äldre bon lever

kvar mycket längre i tallar än i lövträd. Populationen i Kristianstadsområdet är i princip isolerad från övriga bestånd i Skåne (Nordöstra Skånes Fågelklubb).

Kävlinge ingick i årets inventering. Beståndet har legat på drygt 500 par under tre inventeringar 1989, 1997 och 2014 (Bo Göran Bengtsson).

Landskrona ingick i årets inventering. Inventeringar har skett årligen sedan 2007 samt vid flera tidigare tillfällen. Kulmen nåddes 2008 då 1 445 par räknades (Nils Åke Anderson & Olle Nordell).

Lund ingick i årets inventering. Kommunen har inventerats vid åtskilliga tillfällen tidigare och årligen sedan 2009. Dessvärre har inte hela kommunen inventerats varje år vilket innebär att jämförelser är svåra att göra. Högsta antalet häckande par noterades 2005 då hela kommunen inventerades och 3 755 par räknades in. Beståndet i tätorterna minskade med 12 % mellan åren 2010–2014 och bestod av 2 540 par 2014. I årets redovisning jämförs årets resultat i kommunens tätorter med resultaten för hela kommunen 1955 resp. 1988 (Olof Jönsson och Ann Marie Thorner för Lunds stad).

Malmö ingick i årets inventering och har inventerats årligen sedan 1997. Kulmen nåddes 2004 då 1 763 par noterades. Beståndet har pendlat mellan 1 564 och 1 763 par under den senaste 12-årsperioden (Kenneth Bengtsson).

Simrishamn har tyvärr inte inventerats sedan 1989 då 1 539 par räknades. Tillammans med Sjöbo och Tomelilla utgör området en vit fläck på den moderna råkartan (SkOF).

Sjöbo inventerades senast 1990 och då fanns 1 900 par (SkOF).

Skurup har inventerats årligen sedan 2006 och beståndet har under perioden pendlat mellan 906 och 1 388 par. Kulmen nåddes 2008 (Richard Bergendahl).

Råkkoloni i Höllviken. Foto: P-G Bentz / Sturnus.se.

Staffanstorp inventerades senast 1997 och då fanns 483 par. Beståndet, till stor del koncentrerat till två stora kolonier i huvudorten, har ökat måttligt sedan dess (Kenneth Bengtsson).

Svalöv inventerades senast 2000 då 1821 par räknades in (Mattias Olsson). Kommunen inventerades årligen mellan 1991–1998 och under denna period fanns som mest 1 743 par 1994 (SkOF).

Svedala ingick i årets inventering. Kommunen har inventerats vid 13 tillfällen sedan 1995, senast 2006 och 2014. Beståndstoppen nåddes sannolikt 2000 då 462 par noterades. Visserligen fanns det 474 par i år men flera landsbygdskolonier missades under inventeringen 2000 (Kenneth Bengtsson & Mats Olsson).

Tomelilla inventerades senast 1989 och då fanns det 1 733 par (SkOF).

Trelleborg ingick i årets inventering och det var första gången som hela kommunen

inventerades sedan 1988. Årets inventering gjordes av två personer och oberoende av varandra. Deras resultat blev 1 381 resp. 1 501 par och en sammanslagning av deras uppgifter ger totalt 1 569 par (Staffan Nilsson & Erik Nordström). Öknings-takten har varit mycket måttlig sedan både 1955 och 1988 vilket sannolikt kan förklaras av att kommunen till stor del består av odlingsbygd.

Vellinge har inventerats sedan 1988. Beståndet ökade successivt till och med 2001 då 990 par räknades. Sedan har beståndet pendlat mellan 892 och 1 056 par och med kulmen 2009 (Falsterbo Fågelstation).

Ystad inventerades årligen mellan 1989–1997. Beståndet ökade då successivt från 2 000 par till sin kända kulm 1997 då 2 648 par räknades in. Om kommunen följt övriga trender bör beståndet ha ökat ytterligare under några år för att sedan plana ut (Gustav Tallroth).

Foto: P-G Bentz/Sturnus.se

Åstorp inventerades 2014 vilket var första gången sedan 1989. Beståndet hade vuxit från 146 till 658 par (Kenneth Bengtsson).

Ängelholm inventerades senast 1988-90 och då konstaterades 896 par (SkOF).

Tätort kontra landsbygd

Vi har inte gjort en djupare analys av förhållandet mellan tätort och landsbygd. Det står dock ganska klart att råkan numera har sin huvudsakliga hemvist i byar och tätorter. Trelleborgs kommun, som till stor del består av odlingsbygd, är ett bra exempel på detta. Beståndet är idag inte mycket större än vad det var 1955 och 1988 och det beror till stor del på att kolonier på landsbygden minskat i storlek eller försvunnit. Däremot har kolonierna i många tätorter ökat eller vuxit. Detta märks tydligt i bland annat Burlöv, Lomma, Lund, Malmö, Svedala och Vellinge. Tydliga tecken på nedgångar på landsbygden märks i bland annat Hörby, Trelleborg och Vellinge. Vi ska också hålla i minne att våra tätorter vuxit kraftigt i omfång under senare decennier och att en del före detta landsbygdskolonier utan egen förskyllan omformats till tät-

ortskolonier. Det går att via Torsten Malmbergs uppgifter från 1955-57 fördjupa sig i fördelningen av kolonier i åtminstone en del kommuner. Detta arbete får dock anstå till ett annat tillfälle.

Referenser

- Bengtsson, K. 1997. *Råkan i Skåne 1997*. Anser 36: 203-207.
- Bengtsson, K. 2000. *Råkan i sydvästra Skåne – i tätort och på landet*. Anser 39: 107-119.
- Bengtsson, K. 2003. *SkOF:s andra råksymposium*. Anser 42: 104-106.
- Bengtsson, K. & Green, M. 2013. *Skånes Fågelatlas*. SkOF, Vellinge.
- Gierow, M. & Gierow, P. 1990. *Råkan i Skåne 1988-1989*. Anser 29: 111-122.
- Gierow, M. 1996. *Råkan i Skåne 1995*. Anser 35: 33-34.
- Kjellén, N. 2003. *Råkan i Skåne och Västeuropa*. Anser 42: 223-238.
- Malmberg, T. 1971. *Censuses of the Rook in Scania, Sweden, 1955-1970*. Ornis Scand. 2: 89-117.
- Malmberg, T. 1996. I Ekberg, B. & Nilsson, L. (red). *Skånes Fåglar*, del 2. Signum, Lund.

Kenneth Bengtsson
Grönvägen 5 B, 232 32 Arlöv
kenneth.bengtsson1@comhem.se